

Ευέλικτη Ζώνη , θεωρία και πράξη

Δρ. Χρίστος Πατσάλης – Δρ. Καλλιόπη Παπουτσάκη

Η Ευέλικτη ζώνη (E.Z.) είναι ένα καινοτόμο πρόγραμμα που η φιλοσοφία της διαπερνά όλο τα φάσμα του μεταρρυθμιστικού εγχειρήματος. Είναι εκπαιδευτική δράση, «όχημα» προοριζόμενο να οδηγήσει στην ουσιαστικοποίηση της διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης, στην προώθηση της ανάπτυξης των σχεδίων εργασίας, στην εφαρμογή της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας , στην ενίσχυση της δημιουργικής – διερευνητικής μάθησης και της κριτικής σκέψης (Πατσάλης, 2008), στην ανάπτυξη αναλυτικής και πρακτικής νοημοσύνης και στη συναισθηματική ανάπτυξη (Κουλουμπαρίτση, 2002), μοντέλο αναμόρφωσης του σχολείου που ανταποκρίνεται στο σύγχρονο εκπαιδευτικό αίτημα.

Στην E.Z., κατά τη διαδικασία παιδαγωγικής-διδασκτικής οργάνωσης του εκπαιδευτικού έργου, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο εφαρμογής, αντανακλώνονται σύγχρονες θεωρίες μάθησης, όπως ο κοινωνικο-γνωστικός συμπεριφορισμός, η κοινωνικο-πολιτιστική προσέγγιση και το μοντέλο επεξεργασίας πληροφοριών. Τεχνικές μάθησης επί παραδείγματι που βασίζονται στην ενίσχυση και στην παρατήρηση, ή μέθοδοι προσέγγισης των θεμάτων που εμπλέκουν στην διεκπεραίωσή τους την αντίληψη, τη μνήμη, τη νόηση, την κριτική ικανότητα, τη δημιουργική σκέψη κ.ά. στηρίζονται στη γνωστική θεωρία. Διδακτικές παρεμβάσεις με γνώμονα την ανάδειξη των εν δυνάμει δυνατοτήτων του μαθητή, λαμβανομένου υπόψη του κοινωνικοπολιτικού πλαισίου, βασίζονται στη θεωρία του Vigotky, ενώ η καλλιέργεια της ικανότητας του μαθητή για διατύπωση υποθέσεων, συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών με σκοπό την επίλυση προβλημάτων στηρίζεται στο μοντέλο της επεξεργασίας πληροφοριών.

Παρά την ψυχοπαιδαγωγική αξία της E.Z., η καθιέρωσή της συνάντησε τη σθεναρή αντίδραση της εκπαιδευτικής κοινότητας. (Πατσάλης, 2008). Αυτό εγείρει και το ερώτημα, αν το πρόγραμμα ύστερα από τη θέσπιση της γενικευμένης εφαρμογής του, εφαρμόζεται από όλους τους εκπαιδευτικούς και πως εφαρμόζεται. Η διερεύνηση του τρόπου εφαρμογής του, αποκτά ενδιαφέρον, ιδίως όταν αυτός συσχετίζεται με τις επιδράσεις, που έχει για τους μαθητές, αφού, παρά τη

σημαντική του αξία, δεν υπάρχουν σχετικά ερευνητικά αποτελέσματα, που να αναφέρονται στο εν λόγω ζήτημα.

Μία έρευνα, που πραγματοποιήθηκε από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.) το 2002 αναφέρεται στην αξιολόγηση της πιλοτικής εφαρμογής της E.Z. Ενώ οι άλλες (Κουλουμπαρίτη, 2002, Σπυροπούλου, 2002), ήταν κυρίως μελέτες περίπτωσης, σε σχολεία, που εφάρμοζαν πιλοτικά το πρόγραμμα.

Σκοπός και στόχοι

Σκοπός της έρευνας ήταν να μελετήσει την εφαρμογή του προγράμματος της E.Z. στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Ειδικότερα στόχευε, μέσα από την καταγραφή του τρόπου εφαρμογής του, να αξιολογήσει με βάση τις αρχές του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών (ΑΠ.Σ) (2003), που αναφέρονται στο γνωστικό και συναισθηματικό τομέα, την επίδραση, που αυτός έχει στην καλλιέργεια των γνωστικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων των μαθητών. Η επιλογή θεμάτων που άπτονται των ενδιαφερόντων των μαθητών και διευρύνουν τις γνώσεις, η προσέγγισή τους με σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις, η συμμετοχή των μαθητών στην αξιολόγηση, είναι μερικοί παράγοντες, οι οποίοι συντελούν στην καλλιέργεια των γνωστικών δεξιοτήτων. Επιπλέον, η καλλιέργεια θετικών στάσεων, συμπεριφορών και αξιών, όπως ο σεβασμός και η αποδοχή της διαφορετικότητας, η αγάπη, η ευγένεια, η δικαιοσύνη κ.ά. προάγουν συναισθηματικές δεξιότητες συντελώντας στην ισόρροπη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή.

Σε συνάφια με τον εκτεθέντα σκοπό διαμορφώθηκαν προς διερεύνηση τα εξής ερωτήματα: α) εφαρμόζεται το πρόγραμμα της E.Z. από τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης; β) εφαρμόζεται το πρόγραμμα της E.Z. με συνέπεια σύμφωνα με τα προτεινόμενα από το Α.Π.Σ., όσον αφορά στον τρόπο και στα είδη επιλογής των θεμάτων, στον τρόπο προσέγγισης, στους επιδιωκόμενους στόχους και στον τρόπο αξιολόγησης; γ) προάγονται θετικές στάσεις συμπεριφοράς και αξίες μέσα από την επεξεργασία των θεμάτων; δ) ποιες σημαντικές στατιστικά συσχετίσεις ανιχνεύονται από τη διερεύνηση των πιθανών σχέσεων που μπορεί να υφίστανται μεταξύ του τρόπου εφαρμογής της E.Z. από τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με τα ανωτέρω ερωτήματα και των δημογραφικών χαρακτηριστικών τους; και τέλος, ε) ποια προβλήματα αναδύθηκαν κατά την εφαρμογή του προγράμματος και πως αντιμετωπίστηκαν;

Μεθοδολογία έρευνας - όργανο μέτρησης

Η έρευνα διεξήχθη το ακαδημαϊκό έτος 2007-2008, σε δασκάλους/λες σχολείων της Α΄ Διεύθυνσης Αθήνας. Τα ερωτήματα του χρησιμοποιηθέντος αυτοσχέδιου ερωτηματολογίου καλύπτουν τρεις, προσανατολισμένες στους στόχους, κλίμακες: α) τα δημογραφικά στοιχεία των υποκειμένων, β) τον τρόπο εφαρμογής της Ε.Ζ. που αναφέρεται στην επιλογή και τα είδη των θεματικών πεδίων, τους τρόπους προσέγγισής τους, τους επιδιωκόμενους στόχους, τον τρόπο αξιολόγησης που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί, γ) ζητήματα που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή της Ε.Ζ., δ) τους τρόπους αντιμετώπισης των ζητημάτων και ε) τις προτάσεις που προτείνουν οι εκπαιδευτικοί για την αποτελεσματική εφαρμογή της.

Το ερωτηματολόγιο ελέγχθηκε πιλοτικά ως προς την αξιοπιστία (δείκτης αξιοπιστίας Cronbach alpha: 0.88), την εγκυρότητα περιεχομένου και εννοιολογικής κατασκευής (0.80), διανεμήθηκε σε 700 δασκάλους/ες και συμπληρώθηκε από 600.

Αποτελέσματα

Από την ανάλυση των δεδομένων η οποία περιελάμβανε την επεξεργασία: α) των δημογραφικών στοιχείων β) των κριτηρίων που συντελούν στην καλλιέργεια των γνωστικών δεξιοτήτων του μαθητή και γ) των κριτηρίων που συντελούν στην καλλιέργεια των συναισθηματικών δεξιοτήτων του, προέκυψαν τα παρακάτω:

Δημογραφικά στοιχεία

Αναφορικά με τη διδακτική εμπειρία των δασκάλων διαμορφώθηκαν τρεις κατηγορίες. Στις 2 παρουσιάζεται ομοιόμορφη κατανομή: 11έως 20 χρόνια (38,1%) και 21 και άνω χρόνια 36,9%, ενώ στην πρώτη κατηγορία από 0 έως 10 χρόνια κατανέμεται το 25% των εκπαιδευτικών του δείγματος. Όσον αφορά στις σπουδές τους, η πλειοψηφία (64,4%) έχει μόνο πτυχίο της Παιδαγωγικής Ακαδημίας, δεύτερο πτυχίο έχει το (18,8%), και μεταπτυχιακές σπουδές το (16,9%).

Στατιστικά σημαντική διαφορά παρατηρήθηκε στις μεταβλητές: «εφαρμογή της Ε.Ζ.» και του «φύλου», $\chi^2 (1) = 13,562$, $p < 0,05$. Από τους 600 εκπαιδευτικούς που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια βρέθηκε πως οι 160 (26,6%) εφαρμόζουν την Ε.Ζ., με τις γυναίκες 113 (70,6%) να υπερτερούν των ανδρών 47 (29,4%). Στους 440

(73,4%) που δεν την εφαρμόζουν, 203 (46,1%) είναι άνδρες και 237 (53,9%) γυναίκες. Οι λόγοι που οι εκπαιδευτικοί δεν εφαρμόζουν την Ε,Ζ, είναι: α) έλλειψη χρόνου, β) έλλειψη επιμόρφωσης και γ) έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής

Κριτήρια καλλιέργειας γνωστικών δεξιοτήτων

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας (Πίν.1), το κριτήριο που λαμβάνει υπόψη, η πλειοψηφία των δασκάλων για την επιλογή των θεμάτων είναι τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Επιπλέον, η πλειοψηφία επιλέγει θέματα που διευρύνουν τις γνώσεις των μαθητών και η προσέγγισή τους γίνεται με σύγχρονες διδακτικές μεθόδους, ομαδοσυνεργατική, βιωματική, εκπόνηση σχεδίων εργασίας, ανακαλυπτική και λιγότερο με τη διαθεματική. Η αξιολόγηση των εργασιών των μαθητών γίνεται από τους ίδιους τους μαθητές ατομικά ή συλλογικά και όχι από τους εκπαιδευτικούς.

Πίνακας 1. Απόλυτες και σχετικές συχνότητες των απαντήσεων των εκπαιδευτικών σε ερωτήσεις που σχετίζονται με την καλλιέργεια γνωστικών δεξιοτήτων

Απαντήσεις των εκπαιδευτικών	Απόλυτες συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες %
Επιλογή θεμάτων σε συνάφεια με τα ενδιαφέροντα των μαθητών	92	57,5
Επιλογή θεμάτων που διευρύνουν τις γνώσεις των μαθητών	112	76,2
Εφαρμογή της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας	114	77,5
Εφαρμογή της βιωματικής μεθόδου	117	73,1
Εκπόνηση σχεδίων εργασίας	110	68,8
Εφαρμογή της ανακαλυπτικής μεθόδου	102	63,8
Εφαρμογή της διαθεματικής μεθόδου	31	19,4
Αυτοαξιολόγηση των μαθητών	90	60
Συλλογική αξιολόγηση	114	71,3

Στατιστικά σημαντική διαφορά δεν προέκυψε μεταξύ των μεταβλητών «καλλιέργεια γνωστικών δεξιοτήτων» και των δημογραφικών παραγόντων, φύλο, έτη υπηρεσίας και σπουδές. Στατιστικά σημαντική διαφορά βρέθηκε μεταξύ της υποκλίμακας «δημιουργούνται συνθήκες επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών» και διδακτικά έτη, $F(3, 160) = 1,682, p < 0,05$. Στο εύρημα αυτό μπορεί να αποδοθεί η ερμηνεία ότι οι δάσκαλοι με μακρά διδακτική εμπειρία φαίνεται να δημιουργούν συνθήκες επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με άλλους συναδέλφους τους με μικρότερη διδακτική εμπειρία.

Στατιστικά σημαντική διαφορά δεν υπάρχει μεταξύ των μεταβλητών «τρόποι αξιολόγησης των θεμάτων» και των δημογραφικών παραγόντων.

Κριτήρια καλλιέργειας συναισθηματικών δεξιοτήτων

Ως προς την πτυχή της έρευνας που αναφέρεται στους συναισθηματικούς στόχους (Πίν.2), τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί πέρα από την επιδίωξη της καλλιέργειας γνωστικών δεξιοτήτων, κατά την επεξεργασία των θεμάτων, επιδιώκουν και την καλλιέργεια συναισθηματικών δεξιοτήτων. Ειδικότερα, επιδιώκουν: α) την ανάπτυξη ηθικών αξιών, ειλικρίνεια, αποδοχή και σεβασμό στο διαφορετικό, δικαιοσύνη, καλοσύνη, αγάπη, β) την καλλιέργεια θετικών στάσεων και συμπεριφορών, ισότητα, ισονομία, δικαιοσύνη, ελευθερία γ) τη μείωση αρνητικών μορφών συμπεριφοράς, επιθετικότητα, βία δ) την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών και ε) την καλλιέργεια της αυτοεκτίμησης των μαθητών.

Πίνακας 2. Απόλυτες και σχετικές συχνότητες των απαντήσεων των εκπαιδευτικών σε ερωτήσεις που σχετίζονται με την καλλιέργεια συναισθηματικών δεξιοτήτων

Απαντήσεις των εκπαιδευτικών	Απόλυτες συχνότητες	Σχετικές Συχνότητες %
Προαγωγή ηθικών αξιών	154	96,3
Ανάπτυξη φιλικών σχέσεων	155	96,9
Καλλιέργεια θετικών στάσεων και συμπεριφορών	151	94,4
Μείωση αρνητικών μορφών συμπεριφοράς	143	89,4

Καλλιέργεια της αυτοεκτίμησης των μαθητών	145	90,7
---	-----	------

Επίσης στατιστική σημαντική διαφορά δεν αναδεικνύεται μεταξύ των μεταβλητών «καλλιέργεια συναισθηματικών δεξιοτήτων» και των δημογραφικών παραγόντων, φύλο, διδακτικά έτη και σπουδές.

Στατιστικά σημαντική διαφορά φαίνεται να υπάρχει μεταξύ των μεταβλητών «επιδιώκεται η συνεργασία των μαθητών με σκοπό την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων» και έτη υπηρεσίας. Το εύρημα αυτό μπορεί να ερμηνευτεί ότι οι δάσκαλοι με περισσότερα έτη υπηρεσίας επιδιώκουν περισσότερο τη συνεργασία των μαθητών με σκοπό την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων σε σχέση με τους συναδέλφους τους με μικρότερη διδακτική εμπειρία, $F(3, 160) = 1,762, p < 0,05$.

Δυσκολίες και τρόποι αντιμετώπισης κατά την εφαρμογή του προγράμματος

Οι δυσκολίες, που ανέφερε ότι αντιμετώπισε η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών (79,4%) κατά την εφαρμογή του προγράμματος, ήταν: α) η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής (έλλειψη υπολογιστών, βιβλιοθηκών, αναγνωστήρια κ.ά), β) έλλειψη οικονομικών πόρων (63,1%) και γ) η δυσκολία πρόσβασης σε πηγές πληροφοριών και γνώσης (46,3%).

Οι τρόποι που αντιμετώπισαν τις δυσκολίες ήταν η αναζήτηση βοήθειας και ανταπόκριση από τους εξής φορείς της εκπαίδευσης: α) διευθυντή (53,1%) β) συναδέλφους (60%) γ) Σχολικό Σύμβουλο (47,5%) και δ) Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων των μαθητών (29,4%). Επιπλέον, ένα σημαντικό ποσοστό εκπαιδευτικών (43,8%) αντιμετωπίζει μόνο του, τα προβλήματα που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή της Ε.Ζ.

Προτάσεις των εκπαιδευτικών

Οι εκπαιδευτικοί υπέβαλαν τις παρακάτω προτάσεις για την καλύτερη εφαρμογή του προγράμματος: α) επιμόρφωση σε θέματα που αφορούν τον τρόπο εφαρμογής της Ε.Ζ. β) δημιουργία κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής στα σχολεία (βιβλιοθήκες, internet, κ.ά) γ) οικονομική ενίσχυση των σχολείων από το Υπουργείο για την αγορά υλικών που χρησιμοποιούνται από τους μαθητές κατά τη διάρκεια εκπόνησης των θεμάτων δ) βοήθεια και στήριξη από τους σχολικούς συμβούλους σε

θέματα διαχείρισης του χρόνου, καθώς οι απαιτήσεις των νέων διδακτικών εγχειριδίων είναι αυξημένες, ε) αντιμετώπιση των δυσκολιών, που προκύπτουν από τη συνεργασία των παιδιών έξω από το σχολείο, εξαιτίας της έλλειψη χρόνου και της απόστασης, καθώς αρκετές φορές η συνεργασία τους για την εκπόνηση των θεμάτων εκτός διδακτικού ωραρίου είναι επιτακτική.

Συμπεράσματα – σχόλια

Η Ε.Ζ. είναι μια καινοτομία, η οποία, όπως έδειξε η έρευνα, και στο στάδιο της γενικευμένης εφαρμογής της, δεν έτυχε γενικής αποδοχής από τους εκπαιδευτικούς, αφού η πλειοψηφία εξ αυτών, που συμμετείχαν στην έρευνα φαίνεται πως δεν την εφαρμόζει. Το ανωτέρω εύρημα διαφοροποιείται ολοκληρωτικά από εκείνο, που κατέδειξε η έρευνα του Π.Ι. για την αξιολόγηση της πιλοτικής φάσης του προγράμματος (2002), ενώ αντίθετα, βρίσκεται σε συμφωνία, με προβληματισμούς εκπαιδευτικών που έχουν διατυπωθεί σε θεωρητικές μελέτες αναφέροντας ότι το πρόγραμμα της Ε.Ζ. αντιμετώπισε τη σθεναρή αντίδραση της εκπαιδευτικής κοινότητας, εξαιτίας πολλών ελλείψεων, όπως υποστήριξης των εκπαιδευτικών, χρηματοδότησης και κατάλληλων υποδομών (Πολυζώης, Παλαπάνη, 2007, Πατσάλης, 2008).

Οι αιτίες της μη εφαρμογής του προγράμματος είναι η έλλειψη χρόνου, όπως προφασίζονται οι εκπαιδευτικοί και ειδικά το τρέχον σχολικό έτος, λόγω ανάγκης προσαρμογής τους στη νέα εκπαιδευτική κατάσταση, η οποία είναι ιδιαίτερα απαιτητική. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών «χρησιμοποιεί» και «αξιοποιεί» το χρόνο της Ε.Ζ. για τις διδακτικές ανάγκες «βασικών μαθημάτων», όπως γλώσσα και μαθηματικά. Ως αιτίες μη εφαρμογής του προγράμματος αναφέρονται η έλλειψη επιμόρφωσης, η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και η έλλειψη καθοδήγησης και υποστήριξης από τους σχολικούς συμβούλους. Το τελευταίο εύρημα έχει αμφίβολη ερευνητική αξία, καθότι αφενός δεν απαντάνε στο συγκεκριμένο ερώτημα, όλοι οι εκπαιδευτικοί του δείγματος και αφετέρου δεν είχε προβλεφθεί ερώτημα ελέγχου, το οποίο θα σχετιζόταν με το εάν ζητήθηκε η βοήθεια και η στήριξη του σχολικού συμβούλου και το πώς αυτός αντέδρασε.

Οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν θέματα για την Ε.Ζ. που φαίνεται να είναι εναρμονισμένα με τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις των μαθητών, ενώ η προσέγγισή τους γίνεται με σύγχρονες διδακτικές μεθόδους, ανακαλυπτική, βιωματική,

ομαδοσυνεργατική, project. Η διαθεματική προσέγγιση των θεμάτων δε χρησιμοποιείται από την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών, γεγονός που δηλώνει την ανάγκη επιμόρφωσής τους. Οι μαθητές εργάζονται ομαδικά και κάποιες φορές ατομικά, εμπλέκονται στη διαδικασία της αξιολόγησης και ο δάσκαλος έχει το ρόλο του καθοδηγητή, υποστηρικτή και συμβούλου.

Οι διδακτικοί στόχοι που τίθενται στα πλαίσια της Ε.Ζ. συντελούν στην καλλιέργεια των γνωστικών δεξιοτήτων, ενώ οι διαδικασίες που εφαρμόζουν συντελούν στην καλλιέργεια των συναισθηματικών δεξιοτήτων. Το εύρημα αυτό συμφωνεί με την έρευνα της Κουλουμπαρίτη (2002), η οποία κατέδειξε ότι η Ε.Ζ. βοηθάει στην ανάπτυξη της αναλυτικής, δημιουργικής και πρακτικής νοημοσύνης των μαθητών, καθώς και στη συναισθηματική τους ανάπτυξη. Η κύρια υπόθεση της έρευνας επιβεβαιώθηκε αφού η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών, που εφαρμόζει το πρόγραμμα θέτει στόχους που προάγουν τις γνωστικές και συναισθηματικές δεξιότητες των μαθητών.

Τέλος, αναδύθηκαν από την παρούσα μελέτη και δευτερογενή συμπεράσματα όπως: αναγκαιότητα διεξαγωγής επιμορφωτικών προγραμμάτων, οικονομική στήριξη των εκπαιδευτικών, εξοπλισμός των σχολείων με κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή για την καλύτερη εφαρμογή και επίτευξη των στόχων του προγράμματος

Η παρούσα μελέτη θα μπορούσε να αποτελέσει εφελκυστικό περαιτέρω ερευνητικών προσεγγίσεων είτε με την αύξηση του αριθμού των υποκειμένων στο δείγμα και της χρήση της πολυμεθοδικής διερεύνησης (τριγωνοποίηση), στοιχεία που θα προσέδιδαν μεγαλύτερη εσωτερική εγκυρότητα και περισσότερο γενικεύσιμο χαρακτήρα στα ευρήματα της, είτε με την εστίαση στον ψυχοκινητικό και τον κοινωνικό τομέα. Ευελπιστούμε πως η έρευνά μας θα δημιουργήσει προβληματισμό και εγρήγορση στους ιθύνοντες, γιατί η Ε.Ζ είναι ένα πρόγραμμα με μεγαλεπήβολους εκπαιδευτικούς στόχους, στυλοβάτης της πρόσφατης μεταρρύθμισης και ως εκ τούτου η ερευνητική του «παρακολούθηση» για λόγους ανατροφοδότησης, θεωρείται αναγκαία, προκειμένου να μην μετατραπεί είτε *«σε μια συρρικνωμένη και απονευρωμένη από την ουσία της, τυπική διαδικασία του ωρολογίου προγράμματος, κάτι, δηλαδή, σαν τη γνωστή «ελεύθερη ώρα»»* (Πατσάλης, 2008), είτε σε διαθέσιμο χρόνο για «κάλυψη της ύλης».

Βιβλιογραφία

Αλαχιώτης, Σ. (2001). Οδηγός για την εφαρμογή της Ε.Ζ. Αθήνα:Π.Ι.

Αλαχιώτης, Σ. (2002). Η Ευέλικτη Ζώνη του σχολείου. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 6, 5-14.

Αλαχιώτης Σ. Για ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα. Η διαθεματικότητα και η Ευέλικτη Ζώνη αλλάζουν την παιδεία και αναβαθμίζουν την ποιότητα της εκπαίδευσης, *www.pi-schools.gr*.

Γαλανοπούλου, Α. (2002). Η εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης κατά το σχολικό έτος 2001-02. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 6, 271-285.

Δεδούλη, Μ. (2002). Βιωματική μάθηση. Δυνατότητες αξιοποίησής της στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 6, 145-158.

Καγκά, Ε. (2002). Διαπολιτισμική επικοινωνία και διαθεματικότητα: Όψεις και προοπτικές στην Ε.Ζ. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 6, 91-96.

Cohen, L. Manion, L.,(1994). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κωστάκος, Α. (2001). Π.Π.Ε.: Η Ενέργεια στη ζωή μας. *Διαθεματικό Εκπαιδευτικό Υλικό για την Ευέλικτη Ζώνη για τις Ε' - Στ' τάξεις του Δημοτικού Σχολείου*. Τεύχος Α'. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Κουλουμπαρίτση, Α. (2002). Η Ευέλικτη Ζώνη αλλάζει το σχολείο: Μια μελέτη περίπτωσης μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες και αμοιβαίες δεσμεύσεις. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 6, 57-79.

Ματσαγούρας, Η. (2002). Η Ευέλικτη Ζώνη Διαθεματικών Προσεγγίσεων: μια εκπαιδευτική καινοτομία που αλλάζει το σχολείο. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 6, 15-30.

Πατσάλης, Χ. (2008). *Ευέλικτη Ζώνη διαθετικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων, μια καινοτομία υπό αμφισβήτηση*; Ανακοίνωση στο 9ο Συνέδριο της Μονάδας Μεθοδολογίας και Προγραμμάτων, Εκπαίδευσης ΤΕΑΠΗ Πανεπιστημίου Πατρών, Αθήνα: 18-19 Ιανουαρίου 2008.

Π.Ι. (2002). Αξιολόγηση του Καινοτόμου Πιλοτικού Προγράμματος της Ε.Ζ. στα σχολεία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης www.pi-schools.gr.

Πολυζώης, Λ. & Παλαπάνη, Δ. (2007). Η Ευέλικτη Ζώνη. *Διδασκαλικό Βήμα*, τ.1143, 34-35.

Σπυροπούλου, Π. (2002). Η περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο πλαίσιο της Ε.Ζ.: Καιρός και κλίμα, προστασία της ατμόσφαιρας. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 6, 160-171.

Συροπούλου, Π., Βαβουράκη, Α., Κούτρα, Χ., Λουκά, Ε. και Μπουράς, Σ. (2002). Καινοτόμα Προγράμματα στην Εκπαίδευση. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 6, 69-83.

Υ.Π.Ε.Π.Θ. (2003). Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών ΦΕΚ 303, τεύχος Β', 13-3-2003.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της έρευνας αυτής ήταν να διερευνηθεί το ερώτημα, κατά πόσον ο τρόπος, που υλοποιείται σήμερα το πρόγραμμα της Ευέλικτης Ζώνης (E.Z), συμβάλλει στην καλλιέργεια συναισθηματικών και γνωστικών δεξιοτήτων στους μαθητές Δημοτικού Σχολείου. Ως κριτήριο αξιολόγησης - ελέγχου του τρόπου εφαρμογής, τέθηκε η αναγωγή στα προβλεπόμενα από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.). Για τη συλλογή δεδομένων διενεμήθη αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο σε 700 Δασκάλους/λες υπηρετούντες στην Α΄ Διεύθυνση Αθήνας, οι οποίοι απάντησαν σε ερωτήματα, που αφορούσαν μεταξύ άλλων : α) τα είδη και τον τρόπο επιλογής των θεμάτων προς επεξεργασία- πραγμάτευση β) τον τρόπο προσέγγισής τους γ) τον τρόπο αξιολόγησής τους δ) τη δυνατότητα επίτευξης ή όχι των επιδιωκόμενων στόχων. Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δεν εφαρμόζει το πρόγραμμα, ενώ όσοι το εφαρμόζουν προσεγγίζουν τα θέματα με εκπαιδευτικές πρακτικές – μεθόδους (αποκαλυπτική, ομαδοσυνεργατική μέθοδος, βιωματική, διαθεματική προσέγγιση), που συνάδουν με τα προτεινόμενα από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών και απευθύνονται τόσο στο γνωστικό όσο και στο συναισθηματικό τομέα, συμβάλλοντας έτσι στην καλλιέργεια γνωστικό- συναισθηματικών δεξιοτήτων στους μαθητές.

Abstarct

The purpose of this study was to examine the extend to which the way that the program of *Evelikti Zoni* in Primary Education is being realised contributes to the development of cognitive and emotional skills. Our evaluation criterion was the Curriculum. We randomly selected 700 teachers from the elementary schools of Athens. They have been questioned about the following: a) the kinds of subjects that teachers teach and the way that they select them, b) the methodology approach that teachers use, c) the way that they evaluate the gains and d) whether the goals are realistic. According to the results of the present study the majority of teachers don't realize the *Evelikti Zoni* program. Teachers use modern education methods that cultivate cognitive and emotional skills according to the Curriculum.

Ονόματα συγγραφέων :

A) Δρ. Χρίστος Πατσάλης,

Ιδιότητα : Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ70 -ΣΕΠ του ΕΑΠ

Διεύθυνση: *Θερμοπύλων 17 / 15127 Μελίσσια Αττικής*

Τηλέφωνο : *κιν. : 6938 702747*

email : stospa@otenet.gr

Β) Δρ. Καλλιόπη Παπουτσάκη

Ιδιότητα: Ειδική Παιδαγωγός

Διεύθυνση: *Κυδαθηναίων 53/16314 Ηλιούπολη Αττικής*

Τηλέφωνο : *σταθ.: 210/9960372 - κιν.: 6977963155*

email : kparouts@primedu.uoa.gr

